

PELLO ZUBIRIA

Klima aldaketaren biktimak borrokan Ande mendietan

Abenduaren lehen egunetan Mexikoko Cancunen klimaren aldaketaz goi bilera burutu da, oihartzun ahulagoa lortuz iaz Kopenhagen eginikoak baino. Aldiz, urtetik urtera nabarmenagoak dira eguraldiaren aldaketak eragindako kalteak. Cancunekoaren bezperan Peruko mendietan ur lapurketaren kontra oldartutako herritarra hil zuten.

THE GUARDIAN EK JOHN VIDAL ingurumeneko sailburua bidali du berriemaile berezi lanetara Mexikoko Cancunera, klima aldaketaz abendu hasieran burutu behar zuen bilera nagusira. Baina Yucatango hondartza epelen gozoan entzun beharreko hitzaldi eta agirietako erretolikan murgildu aitzin, Vidalek itzuli handi samarra egin du Peru barna. Hain justu, Cancunen hitz eta pitz jorratu zen klimaren kanbiatez famatua zertan den bere begiz ikustera.

A climate journey: from the peaks of the Andes to the Amazon's oilfields izenburupean idatzizko kronika mamitsua eta lau bideo eskaini ditu egunkariaren webgunean. 4.700 metroko altueran hasi du bidaia, Cayambe mendiaren elurretan, eta Amazonaseko oihanean bukatu, berrikitan bioaniztasunaren gordailu izendatu den Yasuní eskualdean.

“Tartean –idatzi du John Vidalek– ikusi ditut uragatiko gatazkak, desertuak zabaltzen, ibaiak idortzen, tenperatura extremoak eta gaixotasunak ugaritzen, mintzatu naiz beren begien aurrean elurak desagertzen ikusita etorkizunaren beldur diren gizakiekin, eta ikusi ditut Gobernuak benetan kezkatuta laster ezingo dituztelako beren jendeak elikatu, ez eta urez eta argindarrez hornitu.

Klimaren aldaketa apenas dager komunikabideetan egunokaz, Can-

cuneko bilkurak minutu gutxi hartu ditu telebistetan, bai behintzat alde ratzen badugu iaz garai beretsuan Kopenhagekoak eduki zuen garrantziarekin. 2010a krisi ekonomikoaren urtea da, European apostuak egiten dira ea Irlandaren ondoren eta Portugalek eta Espainiak joko duten porrota. Baina 2010a estatistikek biltzen duten garaiko urterik beroena izan da. Errusian eta Asia erdikoan udako tenperaturak batz bestekoa baino 7,8 gradu gorago ibili dira. Pakistango uholdeek 20 milioi jende kanporatu dute etxeetatik.

Eguraldiak ehunka hondamendi eragin ditu ludi osoan aurten. Hala ere, leku askotan aspalditik ari dira nabaritzen aldaketak. Vidalek bisitatu ditu horietako batzuk Ande mendien bi aldeetan.

Cayambe mendiaren magalean 4.700 metroan azaltzen da kazetaria lehen bideoan. Ekuatorean egonagatik parajeok beti egon dira izoztuta, 5.900 metro dauzkan gailurraren altzoan. Vidali jakinarazi diote elurrek atzera egin dutela etenik gabe azken 30 urteotan, 600 metro gorago amaitzen dira gaur egun.

Bolivar Caceres glaziarretan adi tuak esan dio Ekuadorrek dagoeneko galdu duela zeukan izotz guztia ren herena. “1980ko hamarkadan hasi nintzen honetan eta geroztik aldaketa azkartzen ikusi dut. Hor-

Provincias Altas Noticias gunetik hartutako argazki honetan Leoncio Fernandez Pachecoren hileta ageri da. Zerraldolan daramate 47 urteko langilea poliziak iraillean balaz hila Cusco (Peru) eskualdeko Espinar herrian manifestazioan ari zela. Majes Sigvas II izeneko proiektuarekin Gobernuak urtegi berri batekin bidea moztu nahi dio hango ibaiari, 200 kilometro urrutiago konpainia handiek erregadiorako prestatu dituzten soroetaraino ura eramateko. Aldiz, bertako herritarrek aspalditik kexu dira urrik ezagatik. Euriteak asko urritu dira azken urteotan. Aipatu manifestaldian 17 zauritu gehiago izan ziren eta arrestatu andana, baina poliziak aske utzi behar izan zituen komisaldegia inguratu zuten ehunka herritarren haserrearen beldurrez. Gisa honetako gatazkak gero eta ugariagoak omen dira Ande mendietan, klimaren aldaketak gogorren joko duen gunetako bat izaki.

maguneek kilometroka egin dute atzeraka. Cayambek zeukan izotzaren %40 galdu du, agian %10 azken hamarkadan”.

4.100 metrora jaitsita, Peruko Cusco inguruan Pampa Corralera heldu da Vidal. Julio Hanneco base-ritarrak hor 215 patata klase erein eta biltzen ditu. Bi glaziarrek ematen omen zioten soroetarako ura eta gauerako argia. Orain joanak dira. Eguraldia aldatu egin da eta ez daki zer ari den jazotzen. “Lehen urtarok ziurrak ziren eta bagenekien zer noiz erein. Gaur noraezean nabil. Beldur naiz laster ez dugula urrik izango eta hori munduaren akabera izanen da guretzat”.

Ura, jana, argindarra

La Paz Boliviako hiriburua 4.058 metroan dago. Hemengo eta Peruko gobernuek badituzte adituen aurrikuspenak elikadura eta ur eskasia datozkiela diotenak. Tenperatura 2-3 graduz berotuko balitz, Titicaca aintzirak daukan uraren %85 galduko luke. Bi milioi jenderen bizimodu arras aldatuko litzateke. Gainerakoan, Boliviari beroketa globalak Barne Produktu Gordinaren %7ko galera ekar liezaioko 2025erako, gaur irakaskuntzan eta osasunean inbertitzen duena adina.

3.900 metroan dago Paramo eskualdea, Ekuadorren. Lehen baino

hemen ere. Aldiz, neguan hotza -17°C -raino jaitsi zen. Elias Paco laborariak diotso kazetariari hemen lehen familia batek ehunka azienda zeuzkala, orain 10-30 baino gehiagorentzako alhapiderik ez. Idorteari eta gelateei aurre egiteko obrak egin dituzte etxe eta ukuiuletan, Oxfam erakundeak lagunduta. Klima aldaketara egokitzea kario da.

Beheiti darrai *The Guardian*eko jurnalistak. 3.395 metrotan dago Cusco Perun. Ingurumen ministerioko funtzionario Victor Bustinzarekin mintzatu dira. Probintziatik atera gabe klimak eragindako 1.000 liskarretik gora eduki dituzte, ziento erdi bat oso latzak. Euriak urritu dira. 23.359 hektarea osatzen zituzten hormaguneez orain ez dituzte 9.631 baino, %60ko jaitsiera.

“Glaziarren urtzeak —dio Bustinzak— ordaintzen du orain artean euri falta. Baina izotzak betirako sunsitutakoan ikaragarria izango da. Dagoeneko argindarrarekin arazok ditugu. Datozen 30 urteetan askoz ur gutxiago edukiko dugu. Elidakura segurtasunean eragingo du, klimaren aldaketak bete-betean joko du. Ez ditugu jendeak ikaratu nahi, baina prest egon beharra daukagu”.

Etorkizun ilunari nekez ikusten zaio konponbiderik. John Vidale txangoa Ekuadorren Brasilekiko mugan bukatu du, Yasuni parke nazionalan, Kichwa Anongo jendearen artean. Hauek pozik daude Gobernuak lortu duelako petrolioia ustiatzen duten konpainiei eskuak gelditzea. Noiz arte? Petrolioia dago klimaren aldaketen oinarrian eta azken tanta erre arteko onik ez dute izango potentzia handiek. ■

askoz euri gutxiago egiten du hemen orain. Herritarrek More herrian ahaleginak egiten dituzte ura ondo probesteko: aziendak debetaku dituzte, ubide zaharrak konpondu. Hormaguneez gibelteak hemen ere eragiten du. Argindarrean ere bai: zentral hidroelektrikoentzako aski ez delako, laster Boliviako La Paz hiriburuaren elektrizitatezko hornidura arriskuan egon liteke.

Peruko Yauri herrian, Espinar probintzian, itsasoaren mailatik 3.816 metrotara, liskarrak aurkitu ditu John Vidalen ekipoak herritarren eta poliziaren artean. Espinarreko grebalariei buruzagi dabilen Nestor Cutirekin mintzatu dira. Hemen agintariez ura egunean ordu erdiz ematen dute.

Hori gutxi balitz, Gobernuak tratu egin du hemendik 200 kilometrorra erregadiotarako behar duten konpainia handiekin, ibaian kilometro batzuk gorago presa eraiki eta handik ubidez eraman dezaten. Barazkien esportazioan Peru txapeldun bilakatu nahi du Gobernuak: esparragoak ipar amerikarrentzako, gosea bertakoentzat. “Kondenatu gaituzte poliki-poliki hiltzera. Klimaren aldaketaren ostikada da. Uraren gerra hasi da hemen”. Horrela mintzatu da Cuti. Machu Picchu inguruetan greban egon dira asteotan, herritar bat hil dute poliziek tiroka. Ez da berririk zabaldu European.

3.700 metrotan dago Huayhuasi, Perun. Llama eta alpaka hazi dituzte beti abeltzainek. Euriak urritu dira

ZINKUNEGI
OPTIKA

Garantia.

Egunez egun zure konfiantza geureganatzen dugu,
produktu berriak eta zerbitzu berriak etengabe bilatuz.

Hernani, 23 · 20004 Donostia · T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com · www.zinkunegioptika.com

